

ВИСОКА ПОСЛОВНА ШКОЛА
СТРУКОВНИХ СТУДИЈА – БЛАЦЕ
Часопис из области економије, менаџмента и
информатике „БизИнфо“
Број 2/2010, стр. 142 - 149
Адреса: Краља Петра I, бр.70, 18420 Блаце

ДОПРИНОСИ КЕЈНСОВЕ ТЕОРИЈЕ ЗАПОСЛЕНОСТИ

CONTRIBUTES TO KEYNES THEORY OF EMPLOYMENT

Слађана Мушикић, Данијела Максимовић
Висока пословна школа струковних студија, Блаце

Резиме: По завршетку светске економске кризе 30-тих година XX века економска мисао је била под утицајем Кејнсове (John Maynard Keynes, 1883-1946) економске теорије. Велика незапосленост тих година сигурно је утицала на Кејнса да приступи изради свог најважнијег дела «Општа теорија запослености, камате и новца». У својој књизи он одбацује Сејов закон тржишта и указује на могућност трајне равнотеже при недовољној запослености. Седишно место има идеја о ефективној тражњи. Тржишни апарат не ствара довољну агрегатну тражњу за реализацију укупне производње на нивоу пуне запослености. Значи да привредна равнотежа може да буде на различитим нивоима запослености, може да постоји невољна незапосленост.

Кључне речи: Кејнсова економска теорија, ефективна тражња, невољна незапосленост

Abstract: Upon completion of the global economic crisis 30 years of the twentieth century economic thought was influenced by Keynes (John Maynard Keynes, 1883-1946) economic theory. High unemployment in those years certainly influenced Keynes to start drafting the most important part of his "General Theory of Employment, Interest and Money." In his book, he rejects the Say's law of the market and indicates the possibility of permanent balance the lack of employment. Major place has the idea of effective demand.

Market the device does not produce enough aggregate demand for the realization of total production at the level of full employment. Means that economic equilibrium could be at different levels of employment, there may be involuntary unemployment.

Key words: *Keynes economic theory, effective demand, involuntary unemployment*

УВОД

Постављајући питање да ли су икада радници могли да одређују своју реалну надницу, с обзиром да немају контролу над ценом, незапосленост није нужно вољна.

Кејнс каже: «Јасно је да ми под невољном незапосленошћу не подразумевамо просто постојање непотпуно искоришћеног радног капацитета. Не може се рећи да осмочасовни радни дан представља незапосленост, полазећи од тога да би радници могли да раде и девет часова. Исто тако не треба да сматрамо «невољном» незапосленошћу повлачење с рада групе радника зато што не желе да раде за мању од извесне реалне награде. Из «невољне» незапослености треба искључити фрикциону незапосленост. Људи су невољно незапослени ако су, у случају малог скока цена добара радникове потрошње у односу на номиналну најамнину, како укупна понуда радне снаге која хоће да ради при текућој номиналној најамнини, тако и укупна тражња радне снаге при тој најамнини, веће од постојећег обима запослености».¹

Решење проблема би било у истом нивоу штедње и инвестиција јер оне одређују ниво националног дохотка и сходно томе, обим запослености.

Због тога држава мора да управља агрегатном тражњом ради постизања пуне запослености.

¹ Кејнс, Џ. М., «Општа теорија запослености, камате и новца», Култура, Београд, 1956., стр.63.

1. КЕЈНСОВА ЕФЕКТИВНА ТРАЖЊА

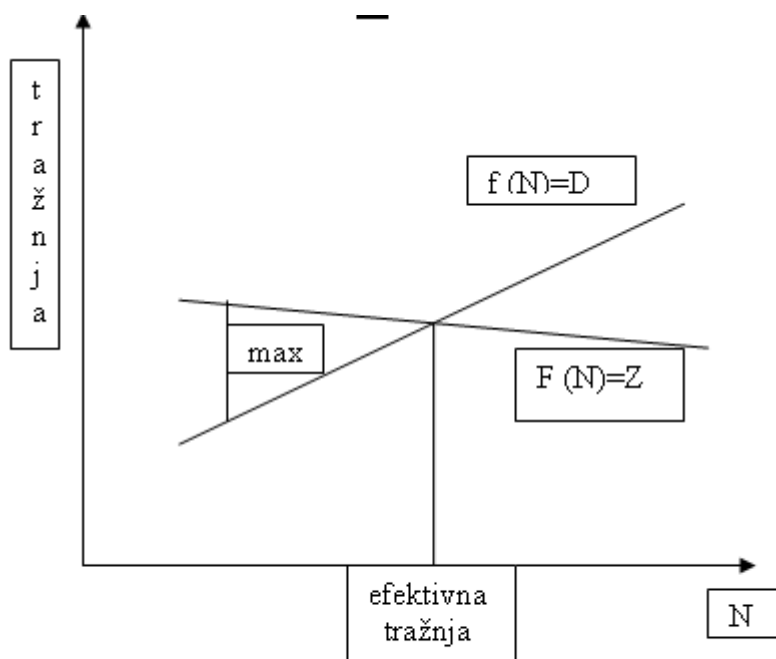
У «Општој теорији запослености, камате и новца» Кејнс је истако да је укупна цена понуде производње у једној привреди у основи резултат запослења људи. Однос између цена понуде производње (Z) и запослења (N) представља функцију укупне понуде:

$$Z = F (N)$$

Ако је D добит предузетника коју он очекује од запошљавања, N људи, функција тражње ће бити резултат односа D и N :

$$D = f (N)$$

Кејнсову ефективну тражњу можемо графички приказати:²

Слика 1. Кејнсова
ефективна тражња

² Кејнс, Џ. М., «Економски есеји», Матица Српска, Нови Сад, 1987., стр. 91.

Z – агрегатна понуда
 N – број запослених
 $Z = F(N)$ – функција укупне понуде
 D – очекивана добит
 $D = f(N)$ – функција укупне тражње

Ако су Z и D једнаки биће равнотежни национални доходак, а ако број запослених N одговара пуној запослености, равнотежа се успоставља на том нивоу. Ако се D расподељују на D_1 (лична потрошња-већа код сиромашних него код богатих, а временом са растом дохотка бива мања релативно) и D_2 (нова улагања) тражња ће зависити од склоности потрошње.

Кејнс свој модел описује на следећи начин:³

- ① Добит (D) зависи од запослености (Z);
- ② Однос добити и очекиване потрошње (D_1) зависи од склоности потрошњи;
- ③ Обим запослености зависи од збира очекиване потрошње и очекиваних инвестиција (D_2) и то је ефективна тражња;
- ④ Обим запослености зависи од функције укупне понуде $Z = F(N)$, склоности потрошњи и инвестиција;
- ⑤ Обим запослености не зависи од граничног производа рада W/L , већ од граничне склоности потрошњи (D_1/D)

Запошљавање би могло да се одвија све дотле док се не дође до радника чији је гранични производ једнак стандардној најамнини, или ако би дошло до отпуштања једног радника у условима пуне запослености, тада би се национални доходак смањио за износ његове најамнине. Ако то не би био случај тада не би постојало продуктивно запошљавање.

Дакле, запосленост зависи од ефективне тражње која је одређена склоношћу потрошњи и инвестирања. Ако склоност потрошњи остане константна (у кратком року могуће), запосленост ће се мењати у истом смеру у коме и инвестиције.

³ Пејић, Л., Јакшић, М., «Принципи економије», Економски факултет, Београд, 1993., стр. 242

2. МАРГИНАЛНА ЕФИКАСНОСТ КАПИТАЛА

Променљивост величине инвестиција је једна од основних елемената кејнзијанске теорије запослености. Инвестиције одређује маргинална ефикасност капитала и каматна стопа. Маргинална ефикасност капитала је критеријум за руковођење приликом одлучивања о инвестирању. Што је маргинална ефикасност капитала већа, то инвестиције дају већи профит.

Камата је монетарни елемент који се формира на тржишту новца у зависности од понуде и тражње. Камата је поклон за одрицање од ликвидности у одређеном периоду. Са аспекта запослености најбитнији је однос између каматне стопе и инвестиција, односно маргиналне ефикасности капитала. Нижа камата иницира инвестирање, а тиме утиче на производњу и запосленост. Утицај инвестиција на доходак преко запослености покреће узрочни механизам: пораст инвестиција → пораст тражње инвестиционих добара → повећање запослености → пораст тражње потрошних добара → пораст дохотка → пораст тражње потрошних добара ...

Кејнс је разрадио принцип мултипликатора који зависи од граничне склоности потрошњи. У ситуацијама када постоји масовна незапосленост, пораст потрошње треба да доведе до раста примарне запослености код људи чија је склоност потрошњи велика. Повећање инвестиција које је покренуто новим расходима за запошљавање, повећање потрошње и смањење склоности штедњи доводи до мултипликованог пораста националног дохотка и запослености. Секундарна запосленост се повећава неколико пута у односу на иницијалну запосленост у зависности од висине мултипликатора.

Из анализираних величина које утичу на запосленост може се закључити да:

- Уколико је одређена склоност потрошњи, маргинална ефикасност капитала и камата, смањивање номиналних надница неће утицати на запосленост;
- Смањивање надница делује на тражњу највише преко камате. Свако повећање запослености које би се остварило снижавањем номиналних надница, може се још лакше остварити повећањем количине новца;
- Наднице треба да буду ригидне.

3. НАЈВАЖНИЈИ КЕЈНСОВИ ДОПРИНОСИ

Најважнији Кејнсови доприноси:⁴

- Заокрет од:
 - микро ка макро анализи
 - кратком ка дугом року
 - монетарним ка реалним агрегатима
 - варијација цена ка варијацијама количина;
- Хипотеза о агрегатној потрошњи и штедњи као стабилним функцијама дохотка;
- Раздвојеност штедње и инвестиција који се могу уравнотежити само променама дохотка;
- Објашњење тражње за новцем помоћу спекулативног и трансакционог мотива;
- Детерминираност реалних надница обимом запослености.

У основи свега је велика јерес: ниво дохотка и производње не морају одговарати пуној запослености, неравнотежа је далеко вероватнија с обзиром на одсуство само-уравнотежавајућих снага.

Још тридесетих година XX века Модилјани (Modigliani Franco, 1918) је покренуо оспоравање, теоријско и практично, кејнзијанизма. Он је истакао да Кејнсова теорија није општа јер се заснива на ригидности две цене: наднице не падају када је велика незапосленост, а камате остају исте да би се подстакла ефективна тражња за капиталом. Кејнсов «fixprice» систем је посебан случај општег система «flexprice».

Код кејнзијанаца запосленост је одређена у складу са жељеном ефективном тражњом која је одређена нивоом дохотка који је потребан, што говори да је надница фиксирана и да се ради о «fixprice» систему.

ЗАКЉУЧАК

По Кејнсу и његовим присталицама инфлација је могла настати само после постизања пуне запослености и то као резултат претеране ефективне тражње. Таква инфлација је могла да се

⁴ Јакшић, М., «Макроекономија-принципи и анализа», Економски факултет, Београд, 2004., стр. 125.

елиминише мерама макроекономске политике. Ово је одговарало реалности 50-тих и 60-тих година XX века.

Међутим, када је дошло до раста цена, успоравања развоја и незапослености, кејнзијанска теорија је пред овим проблемима застала. Није имала праве мере да заустави стагфлацију.

Недостатак Кејнсове економије је то што се она налази у затвореној привреди без могућности одлука о извозу и увозу.

Јављају се нове теорије које дају већу снагу тржишту и на томе граде основе развоја капиталистичке привреде. Неке основне Кејнсове идеје и даље могу бити нова подлога за прагматична решења ствараоцима економске политике.

ЛИТЕРАТУРА

1. Blanchard, O., *Макроекономија*, Мате, Загреб, 2005.
2. Кејнс, Џ. М., Општа теорија запослености, камате и новца, Култура, Београд, 1956.
3. Кејнс, Џ. М., Економски есеји, Матица Српска, Нови Сад, 1987.
4. Mankju, N. G., Принципи економије, Економски факултет, Београд, 2004.
5. Пејић, Л., Јакшић, М., Макроекономија-принципи и анализа, Економски факултет, Београд, 2004.
6. Samuelson, P., Nordhaus, W., *Економија*, XVIII издање, Мате, Загреб, 2009.

